

קנין תורה - דף מקורות

7. מסכת עירובין דף נד עמוד ב

אמר רב שיזבי משום רבי אלעזר בן עזריה: מאי דכתיב לא יחרך רמיה צידו - לא יהיה ולא יאריך ימים צייד הרמאי. רב ששת אמר: צייד הרמאי יחרוך? כי אתא רב דימי אמר: משל לצייד שצד צפרים, אם ראשון ראשון משבר כנפיו - משתמר, ואם לאו - אין משתמר. אמר (רבה) +מסורת הש"ס: [רבא] + אמר רב סהורה אמר רב הונא: מאי דכתיב הון מהבל ימעט וקבץ על יד ירבה. אם עושה אדם תורתו הבילות הבילות - מתמעט, ואם לאו - קובץ על יד ירבה. אמר (רבה) +מסורת הש"ס: [רבא] + ידעי רבנן להא מילתא ועברי עלה. אמר רב נחמן בר יצחק: אנא עבדתה, ואיקיים בידאי.... רבי פרידא הוה ליה ההוא תלמידא דהוה תני ליה ארבע מאה זימני וגמר. יומא חד בעויה למלתא דמצוה, תנא ליה ולא גמר. אמר ליה: האידינא מאי שנא? אמר ליה: מדהיא שעתא דאמרו ליה למר איכא מילתא דמצוה - אסחאי לדעתאי, וכל שעתא אמינא, השתא קאי מר, השתא קאי מר. אמר ליה: הב דעתך ואתני לך. הדר תנא ליה ארבע מאה זימני [אחרנין] נפקא בת קלא ואמרה ליה: ניהא לך דליספו לך ארבע מאה שני, או דתיזכו את ודרך לעלמא דאתי? אמר: דניזכו אנא ודריי לעלמא דאתי. אמר להן הקדוש ברוך הוא: תנו לו זו וזו.

8. תניא ליקוטי אמרים פרק טו

ובזה יובן מ"ש ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע בין עובד אלהים לאשר לא עבדו שההפרש בין עובד אלהים לצדיק הוא שעובד הוא לשון הוה שהוא באמצע העבודה שהיא המלחמה עם היצה"ר להתגבר עליו ולגרשו מהעיר קטנה שלא יתלבש באברי הגוף שהוא באמת עבודה ועמל גדול להלחם בו תמיד והיינו הבינוני. אבל הצדיק נקרא עבד ה' בשם התואר כמו שם חכם או מלך שכבר נעשה חכם או מלך כך זה כבר עבד וגמר לגמרי עבודת המלחמה עם הרע עד כי ויגרשהו וילך לו ולבו חלל בקרבו. ובבינוני יש ג"כ שתי מדרגות עובד אלהים ואשר לא עבדו ואעפ"כ אינו רשע כי לא עבר מימיו שום עבירה קלה וגם קיים כל המצות שאפשר לו לקיימן ותלמוד תורה כנגד כולם ולא פסיק פומיה מגירסא אלא שאינו עושה שום מלחמה עם היצר לנצחו ע"י אור ה' המאיר על נפש האלהית שבמוח השליט על הלב כנ"ל מפני שאין יצרו עומד לנגדו כלל לבטלו מתורתו ועבודתו ואין צריך ללחום עמו כלל כגון שהוא מתמיד בלמודו בטבעו מתולדתו על ידי תגבורת המרה שחורה וכן אין לו מלחמה מתאות נשים מפני שהוא מצונן בטבעו וכן בשאר תענוגי עוה"ז הוא מחוסר הרגש הנאה בטבעו ולכן אין צריך להתבונן כל כך בגדולת ה' להוליד מבינתו רוח דעת ויראת ה' במוחו להשמר שלא לעבור על מצות ל"ת ואהבת ה' בלבו לדבקה בו בקיום המצות ות"ת כנגד כולם אלא די לו באהבה מסותרת אשר בלב כללות ישראל שנקראו אוהבי שמו ולכן אינו נקרא

1. מסכת תענית דף ז עמוד ב

ריש לקיש אמר: אם ראית תלמיד שלמודו קשה עליו כברזל - בשביל משנתו שאינה סדורה עליו, שנאמר והוא לא פנים קלקל. מאי תקנתיה - ירבה בשיבה, שנאמר וחילים יגבר. ויתרון הכשיר חכמה - כל שכן אם משנתו סדורה לו מעיקרא. כי הא דריש לקיש הוה מסדר מתניתיה ארבעין זמנין כנגד ארבעים יום שניתנה תורה, ועייל לקמיה דרבי יוחנן, רב אדא בר אבהו מסדר מתניתיה עשרין וארבע זמנין כנגד תורה נביאים וכתובים. ועייל לקמיה דרבא. רבא אמר: אם ראית תלמיד שלמודו קשה עליו כברזל - בשביל רבו שאינו מסביר לו פנים, שנאמר והוא לא פנים קלקל. מאי תקנתיה - ירבה עליו רעים, שנאמר וחילים יגבר, ויתרון הכשיר חכמה, כל שכן אם הוכשרו מעשיו בפני רבו מעיקרא.

2. מסכת פסחים דף עב עמוד א

אשכחיה רב יצחק בר יוסף לרבי אבהו דהוה קאי באוכלוסא דאינשי, אמר ליה: מתניתין מאי? - אמר ליה: רישא בעוקר וסיפא בטועה. תנא מיניה ארבעין זימנין, ודמי ליה כמאן דמנחא בכיסיה.

3. מסכת מגילה דף ז עמוד ב

אמר ליה: לא שמיע ליה למר הא דאמר רבא: סעודת פורים שאכלה בלילה לא יצא ידי חובתו. אמר ליה: אמר רבא הכי? [אמר ליה: אין]. תנא מיניה ארבעין זימנין, ודמי ליה כמאן דמנחא בכיסיה.

4. מסכת כתובות דף כב עמוד א

בעא מיניה שמואל מרב: אמרה טמאה אני, וחזרה ואמרה טהורה אני, מהו? אמר ליה: אף בזו אם נתנה אמתלא לדבריה - נאמנת. תנא מיניה ארבעים זימנין, ואפ"ה לא עבד שמואל עובדא בנפשיה.

5. מסכת כתובות דף נ עמוד א

שכחיה רב יצחק בר יוסף לר' אבהו דהוה קאי באוכלוסא דאושא, אמר ליה: מאן מרה דשמעתא דאושא? אמר ליה: רבי יוסי בר חנינא; תנא מיניה ארבעין זימנין, ודמי ליה כמאן דמנחא ליה בכיסתיה.

6. מסכת הגיגה דף ט עמוד ב

אמר ליה בר הי הי להלל: מאי דכתיב: ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע בין עבד אלהים לאשר לא עבדו, היינו צדיק היינו עובד אלהים, היינו רשע היינו אשר לא עבדו! - אמר ליה: עבדו ולא עבדו - תרוייהו צדיקי גמורי ניהו. ואינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואחד. - אמר ליה: ומשום חד זימנא קרי ליה לא עבדו? אמר ליה: אין, צא ולמד משוק של חמרין: עשרה פרסי - בזוזא, חד עשר פרסי - בתרי זוזי

עובד כלל כי אהבה זו המסותרת אינה פעולתו ועבודתו כלל אלא היא ירושתנו מאבותינו לכלל ישראל וכמ"ש לקמן. וכן אף מי שאינו מתמיד בלמודו בטבעו רק שהרגיל עצמו ללמוד בהתמדה גדולה ונעשה ההרגל לו טבע שני די לו באהבה מסותרת זו אא"כ רוצה ללמוד יותר מרגילותו ובזה יובן מ"ש בגמרא דעובד אלהים היינו מי ששונה פרקו מאה פעמים לבד והיינו משום שבימיהם היה הרגילות לשנות כל פרק מאה פעמים כדאיתא החם בגמרא משל משוק של חמרים שנשכרים לעשר פרסי בוזא ולאחד עשר פרסי בתרי זוזי מפני שהוא יותר מרגילותם. ולכן זאת הפעם המאה ואחת היתרה על הרגילות שהורגל מנעוריו שקולה כנגד כולן ועולה על גביהן ביתר שאת ויתר עז להיות נקרא עובד אלהים מפני שכדי לשנות טבע הרגילות צריך לעורר את האהבה לה' ע"י שמתכוונן בגדולת ה' כמוחו לשלוט על הטבע שבחלל השמאלי המלא דם הנפש הבהמית שמהקליפה שממנה הוא הטבע וזו היא עבודה תמה לבינוני. או לעורר את האהבה המסותרת שבלבו למשול על ידה על הטבע שבחלל השמאלי שזו נקרא ג"כ עבודה להלחם עם הטבע והיצר ע"י שמעורר האהבה המסותרת בלבו משא"כ כשאינו לו מלחמה כלל אין אהבה זו מצד עצמה נקראת עבודתו כלל:

9. אור לנתיבתי / ב. לאהבת התורה

אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה מאה ואחד, שהוא עובד אלהים. כדי לקים מצות תלמוד, שנונה והגייונה, בשלמותה, לקנות לו את קביעות דברי התורה בקרבו בבירור העמקת ההבנה ובבטחון שמירת הזכירה, צריכה חזרה מרובה עליהם כמה וכמה פעמים לפי הכחות והתכונות השונים והמיוחדים של כל אחד ואחד. יש דתנא ארבעין זימני והוה ליה כמאן דמנח בכיסתיה ויש גם דתנא ארבע מאה זימני. ויש לומר שבאופן כללי המדה הממוצעת ביניהם למלוא ערך החזרה היא מאה פעמים, אשר בכלל לכל מי ששונה פרקו מאה פעמים הוא בודאי כבר קנוי וקבוע לו בהחלט גמור, ובתכלית השלמות, עד שאין לו ואי אפשר להיות לו שום צורך וענין להוסיף עוד חזרה, וגם תוכל להיות כהכבדת מעמסה, הגורמת טשטוש צורה, וכנסירותא יתירתא דחשיבא משאוי.

אכן ההוספה הזאת של החזרה והשנון, שאחרי מלוא הקנין והקביעות של דברי תורה במדה הכללית, באה היא כבר לא לשם השמוש של תועלת הלמוד של מצות תורה כשהיא לעצמה, אלא מצד החבה היתרה והקשור הנפשי הפנימי לתורה האלהית ולכל דבריה, שבאהבתה תשגה תמיד, וכל היום היא שיחתי, בלא מדה והגבלת שיעור. לפיכך מתרומם אז ערכה של התורה עצמה, בעסק למודה, למעלת עבודת אלהים, והעוסק בתורה במעלה כזו הריהו, בשנותו יותר על מאה פעמים כראוי לשלמות למוד התורה, עובד אלהים, שהוא עוסק בה לא להשלמתו הרוחנית במצות למוד התורה וקביעות קנינה, שכבר נשלמה ונתמלאה לו, אלא מתוך עצם תכונת טבעיותו ושאפת רוחו התמידית להשלמת רצון עליון וצורך גבוה. ואפשר שהרגשה כזו ישנה במה שרגילים לאמר על הקבוע בתורה בתמידות והסחה משאר

ענינים, שהוא יושב על התורה ועל העבודה. ולפי ערך מדה זו יגדל כח החדוש בדברי תורה לכל אחד ואחד. ובתפילה: השיבנו לתורתך וקרבתך לעבודתך. יזכנו נא ד' לכתרה של תורה מתחלתה ועד בלתי סופה.

10. אגרות הראיה / כרך א / ו

שלו' לך אח אהוב ונעים הנעלה מ' שמואל הכהן שליט"א. לשמחת לבבי הגיעני מכתבך, אשר זה כמה חכיתי. שמחת כי הודעתני מלימודך, אף כי מאד נבהלתי ממה שראיתי שהנך חוזר רק שלש פעמים על תלמודך. דע לך אחי יקירי, כי הנני יודע ועד על פי הנסיון כי אי-אפשר כלל לזכות בחזרה של ג' פעמים, ואבקשך מאד אחי יקירי להרגיל עצמך לחזור לכהפ"ח עשר פעמים כל פרק קודם שתתחיל פרק אחר. כי אין תועלת כלל בלימוד שנשכח מיד אחר הלימוד. אניה הדיבור כעת מזה, כי אקוה בע"ה לדבר עמך ברחבה, ברצות השי"ת, כשתבא הנה.

11. אבות דרבי נתן, פרק כד

הוא היה אומר יכול אדם ללמוד תורה בעשר שנה ולשכחה בשתי שנים. כיצד יושב אדם ששה חדשים ואינו חוזר בה נמצא אומר על טמא טהור ועל טהור טמא. י"ב חודש ואינו חוזר בה נמצא מחליף חכמים זה בזה. י"ח חודש ואינו חוזר בה נמצא משכח ראשי פרקים. כ"ד חודש ואינו חוזר בה נמצא משכח ראשי מסכתותיו. ומתוך שאומר על טמא טהור ועל טהור טמא ומחליף חכמים זה בזה ומשכח ראשי פרקים וראשי מסכתותיו סוף שיושב ודומם. ועליו אמר שלמה על שדה איש עצל עברתי ועל כרם אדם חסר לב והנה עלה כלו קמשונים כסו פניו חרולים וגדר אבנים נהרסה (משלי כ"ד ל' ול"א). וכיון שנפל כותלו של כרם מיד חרב כל הכרם כולו:

12. כתר ראש לר"ה מוולאזין ת"ת נז

סיפר לנו רבינו כשבא לפני הגר"א זצוקל"ה והיה אז כבן י"ט שנה בתוקף חריפותו וזך שכלו, וגודל התמדתו בעת ההיא ורב זכרונו כידוע, ואמר לרבו הגר"א זל"ה: הזרתי סדר מועד י"ד פעמים ועוד אינם מהוורים ומחודדין בפי השיבו בתמיה: וכי מי"ד פעמים רצונך שיהיו מהוורים וברורים אצלך? חזר ושאלו: אלא מאי? ק"א פעמים? ענהו ואמר: אין לדבר זה שיעור כלל וכל ימיך בעמוד והחזר קאי.

13. אורות הקודש א עג חמשת דרכי הלמוד

לחמשה חלקים מוכרח עסק הלימוד להתחלק. א', שיטה, ב', ריהטא, ג', גירסא, ד', לימוד, ה', עיון. שיטה, היא שיטה מחשבת, בלא הגבלה, בלא ערך קצוב, הכל לפי גודל הרעיון. לפי אומץ השכל, ולפי חריפות הבינה, עם זיכרון כח הדמיון ועומק הרגש, והיא מקפלת בקרבה עניינים לאין חקר, דנה עליהם בסקירה מהירה, לא יאומן כי יסופר, מעלה פנינים מזהירות מקרקעות ימים, מגלה אוצרות חושך ומטמוני מסתרים. ריהטא, היא מין גירסא במרוצה גדולה, ברפרוף על העניינים, כמה שאפשר לקלוט, רק שהרבה עניינים יעברו דרך הפה והמחשבה, ולפעמים מדלגים איזה תיבות ועניינים וקולטים אותם דרך המחשבה, מעשרים בזה את הידיעה בעושר כמותי, ומעודדים את חיי הרוח וחפץ של גדלות ורעות התפשטות. גירסא, היא כבר מוגבלת, לדעת את הפשוט, בלא עיון ובידור, מ"מ הרצאת הענין באה בהגבלה, ובמהירות האפשרית. הלימוד, הולך במתינות ומלבן את הענין בהגבלתו המקומית יפה, והעיון כבר מתפשט הוא, יחד עם העמקתו המקומית, בהרחבה מענין לענין, מקושר הוא עם הגבלתו, ומרוכס עם יתר הענינים ברכיסי פנימית. יש לכל אלה סעיפים וענפים מרובים. ודוגמת חמשת הדרכים שכתורה, יש כמותם בעבודה, בהדרכה ובתפלה. והחיים הרוחניים בכללותם מתפשטים ע"פ הלוקה מוטבעת זו, וגם החיים המעשיים הנם בערך זה מסומנים. חמשה חומשי תורה, חמשה ספרי תהלים, וחמשה ברכי נפשי. חמשה חלקי הנשמה, נפש רוח נשמה חיה יחידה, וחמשת הפרצופים הסודיים, וחמשת העולמות, הנם עולים בחוכרת עם הדרכה זו, הלימודית. והמעשית.